

економікою / Л. М. Пилипенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13834/1/35_230-233_Vis_720_Menegment.pdf

3. Сидоренко Р. В. Вимоги до фінансової звітності в сучасних умовах господарювання / Р. В. Сидоренко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : збірник наукових праць / ред. кол. : І. Д. Пасічник, О. І. Дем'янчук. – Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013. – Випуск 24. – С. 128–131.

УДК 657

ОБЛІКОВІ СКЛАДОВІ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ – СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД ДОСЛІДНИКІВ

О.С. Яцунська

Одеський національний економічний університет, вул. Преображенська, 8, м. Одеса, Україна 65082, E-mail: y_olesya@ukr.net

Економічна категорія «основний капітал» формувалася з початку XVIII в процесі тривалої еволюції продуктивних сил та виробничих відносин, що знайшло відображення в ґрунтовних працях великих науковців різних шкіл економічної думки.

Узагальнюючи здобутки попередників щодо поняття основного капіталу та враховуючі його особливості сучасного етапу розвитку, Шинкарук Л.В було визначено ряд основних критеріїв, які характеризують сутність основного капіталу: здатність приносити дохід; здатність володіти правом власності; здатність віддзеркалювати вплив на відтворювальний процес інноваційних, інформаційних, інтелектуального факторів, що виявляється в структурі об'єктів основного капіталу; здатність тривалий час зберігати свою корисність; можливість його оцінки; можливість прийняти і оперувати визначенням, де поряд з матеріальними активами до складу основного капіталу входять і нематеріальні активи, що обґрунтовано характером руху їхньої вартості [1].

Слід відзначити, що в бухгалтерському обліку, генезис якого нерозривно пов'язаний з розвитком економічних теорій, саме спроможність генерувати дохід («майбутні економічні вигоди») згідно з міжнародною та вітчизняною практикою виступає одним з критеріїв визнання активів, які в подальшому за часовим критерієм згруповані у дві класифікаційні групи – необоротні та оборотні активи.

Однак, ці два основоположні критерія визнання основного капіталу та необоротних активів призвели до необґрунтованого ототожнювання їх у науковій літературі та викликало необхідність визначення бухгалтерської інтерпретації «основного капіталу» та розмежування інших об'єктів необоротних активів за формами (видами) капіталу.

Так, О.А. Наумчук, розглядаючи сутність основного капіталу, до складу його облікових об'єктів відносить інші довгострокові матеріальні активи, нематеріальні активи та виробничі основні засоби; людського капіталу - невиробничі основні засоби, адже об'єкти культурно-просвітницького та житлово-комунального призначення покликані на відновлення робочої сили; грошового капіталу - капітальні інвестиції,

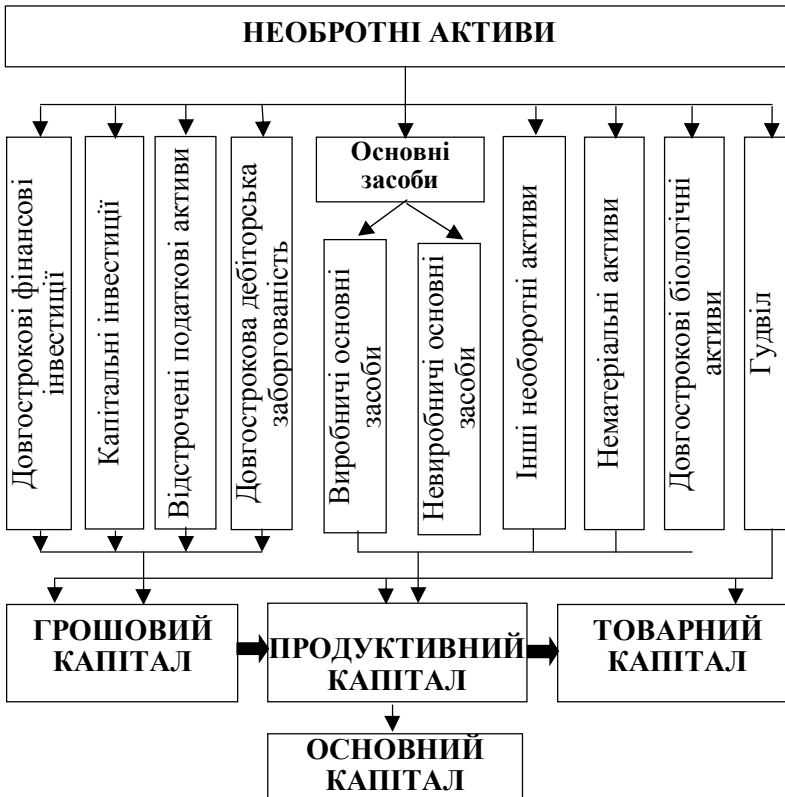
довгострокові фінансові інвестиції, довгострокову дебіторську заборгованість [2; с. 16-17].

Надалі, Т.М. Ступницька виступила з критикою щодо наведеної класифікації О.А. Наумчук [3, с. 17-20], та запропонувала дещо інший варіант відповідно до якого надала власне визначення основного капіталу: «... це частина капіталу промислового підприємства (в грошовій, матеріальній та нематеріальній формі), яка інвестована в його необоротні активи» [3, с. 20]. На нашу думку, обґрунтованим є зауваження автора стосовно двох позицій: не включення невиробничих основних засобів до складу основного капіталу, адже за словами К. Маркса до засобів праці в більш широкому розумінні належать також і всі матеріальні умови, необхідні для здійснення процесу праці, які прямо «... не входять до нього, але без них він або зовсім неможливий, або може відбуватися лише в недосконалому вигляді»; та включення відстрочених податкових активів у складі інших матеріальних довгострокових активів до грошової форми капіталу. Однак, помилковим здається ототожнювання всіх необоротних активів з основним капіталом.

Цікавою також є думка іншого автора щодо класифікації об'єктів бухгалтерського обліку відносно сучасних форм капіталу (промислового, фінансового, інтелектуального). Так, автор до складу промислового капіталу відносить основний (необоротний) та оборотний матеріальний капітал; фінансовий – грошові кошти, фінансові інвестиції та дебіторську заборгованість; інтелектуального – нематеріальні активи [4, с. 322]. Але, хотілося зазначити, що запропонована підпорядкованість облікових категорій форм капіталу має декілька дискусійних питань: по-перше, грошові кошти, фінансові інвестиції та дебіторська заборгованість мають належати до складу грошової форми промислового капіталу; по-друге, викликає сумнів, що до складу фінансового капіталу входять лише названі автором об'єкти, адже фінансовий капітал являє собою «еволюційну форму капіталу» (як це зазначено самим автором) [4, с. 320], та за визначенням Л.Л. Жданової є «інтеграцією монополізованого промислового і монополізованого банківського капіталу» [5, с. 239]. Тобто, до складу фінансового капіталу повинні входити облікові об'єкти, які підпорядковані промислового, потретьє, включення нематеріальних активів до складу інтелектуального капіталу, а не до складу промислового у якості основного капіталу, що обґрунтовано характером руху їхньої вартості.

Отже, узагальнюючи здобутки попередників, необоротні активи, які складаються з ряду різноманітних об'єктів, які відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку згруповані за їх економічною однорідністю у дев'ять груп, слід розмежувати за функціональними формами капіталу виходячи з їх сутності, функцій та способу перенесення вартості слід як це зображено на рис. 1.

Достатньо новою виступає дефініція «гудвіл», яка почала активно використовуватися на початку 90-х років ХХ ст. Однак, як економічне явище гудвіл виникає та розвивається пліч-о-пліч з розвитком капіталізму, та набуває, свого так би мовити, зрілого стану на етапі монополістичного капіталізму. Отже, саме цей період можна охарактеризувати як активний процес концентрації та централізації капіталу у вигляді горизонтальної та вертикальної інтеграції. Тобто, можна дійти висновку, що гудвіл за своєю економічною природою являє частину монопольного зверхприбутку, який формується на всіх стадіях обігу та функціональних формах капіталу, як це зображено на рис. 1.

Рисунок 1 – Об’єкти необоротних активів як складові функціональних форм промислового капіталу

Отже за результатами дослідження можна заключити, що некоректним є отожднювання економічної категорії «основний капітал» з обліковою категорією «необоротні активи», яка включає до себе ряд економічно неоднорідних об’єктів, які за своєю сутністю, функціями та способом перенесення вартості підпорядковані іншим функціональним формам капіталу.

Список використаних джерел

1. Шинкарук Л.В. Нагромадження основного капіталу та тенденції його відтворення в економіці України: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.01/Лідія Василівна Шинкарук. – К., 2007. – 435 с.
2. Наумчук О.А. Основні засоби: методика обліку і формування облікової політики: дис. ... канд. екон. наук: - 08.06.04 / Наумчук Ольга Анатоліївна. - Донецьк, 2005. - 182 с.
3. Ступницька Т.М. Підвищення ефективності використання основного капіталу підприємств харчової промисловості: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Ступницька Тетяна Михайлівна. – Одеса, 2008. – 184 с.
4. Камінська Т.Г. Облік і контроль кругообігу капіталу: Монографія /Т.Г. Камінська. – Житомир: ПП «Рута», 2013. – 448 с.
5. Жданова Л.Л. Відтворення та нагромадження капіталу в індустріальній економіці: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.01/ Людмила Леонідівна Жданова. – Одеса, 2015. – 420 с.